

— et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- «Å skrive er ein måte å lære på»
- «Ånd må vinne på troll til sist»
- 75-års minne:
Olav Duun, kandidat til Nobel-prisen
- Gode spørsmål er grunnmuren
i prosjektarbeid
- Frisk opp språket med ord fra idretten
- Tavledikt – bearbeiding av dikt
- Europeisk språkår 2001: Gjendikt fra
dansk og svensk

- Stor likhet mellom norsk og svensk
- «Diktet er skrevet, leksa er gjort»
elevdikt
- Øv med ordlista – det lønner seg
- Storkryss – trimmer hjernehallene
- Norskryss 4 – 2001, nynorsk
- Norskryss 4 – 2001, bokmål
- Tentamen i norsk, bokmål
- Skriv vanskelige ord rett, pararbeid
- Syng og skriv: Skipperkrøner

Norsknytt har fått egen internettseite
www.norsknytt.no

Hovedsiden
om NORSKNytt
Abonnement
Våre lydkassetter

E-post: post@norsknytt.no

Et metodikk- og aktivitetsblad for norskfaget i grunnskolen

NORSKNYTT

gir variasjon og liv til norskundervisninga

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	«Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89»	50,-
Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

FØLGENTE ÅRGANGER VIL VI FORTSATT HA PÅ LAGER:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-
Årgang 1999:	«Norsknytt 1/99, 2/99, 3/99 og 4/99»	200,-
Årgang 2000:	«Norsknytt 1/00, 2/00, 3/00 og 4/00»	200,-
Årgang 2001:	«Norsknytt 1/01, 2/01, 3/01 og 4/01»	200,-

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

STORKRYSS A2-format (se side 21)

kr. 25,- pr. stk.

Send bestilling til: NORSKNYTT
PB 303
7601 LEVANGER

E-post: post@norsknytt.no

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399,
7801 NAMSOS, telefon og faks 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 91 7735 34

E-post: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 425,- PR. ÅR.

NR 4 - 2001 (90)

NOVEMBER

27. ÅRGANG

«Å skrive er ein måte å lære på»

Kommunikasjon er det viktigste, fastslås det i sensorveiledning, læreplan og andre sentrale dokumenter. Det vil igjen si at elevene først og fremst må lære å skrive norsk så klart, naturlig og korrekt som mulig. Gjennom dette arbeide får de eksperimentere med språket, smake på formuleringer, velge og vrake. Det er ingen lettint prosess, men den gir skaperglede når en lykkes. Språksansen utvikles. Gode skriftlige ferdigheter beriker igjen det muntlige språket. Dermed er vi inne i den gode sirkel. Språket blomstrer.

I dette nummer av NORSKNYTT har vi mye stoff som elevene kan bolstre seg i for å bli bedre språkbrukere både skriftlig og muntlig.

«Å skrive er ein måte å lære på. Elevane må få skrive seg fram til forståing og innsikt.» (L97)

«Ånd må vinne på troll til sist»

Oppskakende hendinger kan bringe oss ut av likevekt. Ødeleggelsjer og terror skaper frykt, uro og disharmoni i sinnet.

Et godt kunstverk derimot, som for eksempel et dikt eller et musikkstykke, gir inntrykk av ryddighet og orden. Her hersker harmoni. Vi blir minnet om at det fins varige verdier som virker stabilisende på oss, og som beriker oss. Det er påvist at kunstopplevelser har gunstige virkninger på både blodtrykk og muskelpenninger. «Ånd må vinne på troll til sist, og vit på den varige villskap,» skrev Arne Garborg i diktet «Strid for fred».

I ei urolig tid der sterke inntrykk flerrer opp hverdagen, må elevene få gi uttrykk for sin frykt og sine tanker. Et dikt eller ei tegning kan lette på trykket og gi grunnlag for utveksling av tanker. Slike aktiviteter gir fellesskapsfølelse og skaperglede.

Andres dikt kan også være tolk for egne følelser. Mange har, særlig i vanskelig livssituasjoner, funnet trøst og hjelp i dikt. Også i livets glade øyeblikk hjelper diktene oss til finne uttrykk for gledene og forsterke dem.

*De fleste har diktet i seg
uten selv å vite det,
kanskje en time i mørket,
et brennpunkt i lyset*

Harald Sverdrup (utdrag)

*Livet ville
vera lett
om vi brukte
orda rett.*

*Rette ord
til rette tid,
ville stogge
mang ein strid.*

Jan-Magnus Bruheim (utdrag)

Kryssordvinnere 3 – 2001

Nynorsk

Tor Christer Siljehaug, 10 B, Dovre ungdomsskole, 2660 Dombås.
Tone Rekeland, 9A, Sokndal ungdomsskole, 4380 Hauge i Dalane.
Ingunn E. Jåstad, 10 B, Kinsarvik ungdomsskole, 5780 Kinsarvik.
Øystein Berg, 10 B, Egge ungdomsskole, 7715 Steinkjer.

Bokmål

Cecilie H. Uberg, 10 D, Fiskå skole, 4122 Fiskå.
Jørgen Holli Halset, 7., Knapstad skole, 1823 Knapstad.
Stian Pettersen, 9C, Alta ungdomsskole, 9510 Alta.
Karina Klegseth, 9A, Ugle skole, Uglavegen 13, 7024 Trondheim.

Velkommen med nye kryssordløsninger. For kryssordvenner har vi en ekstra godbit i dette nummeret. Lykke til med STORKRYSS som er heftet inn midt i bladet. Se nærmere orientering på side 21.

Lesingens og skrivingens velsignelse

Ingen tanke er ferdig før den er formulert i ord.

Å skrive er å gjøre tankene ferdige.

Sven Wernstrøm

Lesing gir forsprang

Å lese er å vokse. Gjennom lesing høster vi erfaring og kunnskaper som utvikler oss, som lesere og skrivere.

Lesingen gir oss impulser og kunnskaper for egen skriving. Lesingen gir oss tanker.

Bøkene er våre gode venner – også når de snur ryggen mot oss.

Lesing gir sunn sjel

Den som sier at han ikke har tid til å lese bøker, forteller blant annet at han ikke har tid til å være ung, ikke tid til å være nysgjerrig lenger, ikke tid til å bruke fantasien, derimot har han kanskje tid til å fly opp og ned en gardintrapp, ikke for å gjøre et arbeid, men for å trimme musklene. Et sunt legeme er fine saker, en sunn sjel er like fine saker, selv om jeg må innrømme at jeg ikke tror at «sunnheten» kan frelse menneskeheten.

Kraft durch Freude har vihatt nok av (...) Hvis vi lar være å lese skjønn og uskjønn litteratur, er det lettere å bevare sin selvtredshet og opprettholde verdens urettferdigheter.

Harald Sverdrup

«Å skrive er som å trekke fra ei gardin»

«Jeg vet ikke hva jeg mener før jeg ser det nedskrevet på papir», sa en skriveglad person. «Ofte blir jeg overrasket når jeg ser hva som står på papiret», tilføyde han. Skriving kan framkalle opplevelser fra fortida. Det er som en mild hypnose, som setter den ubevisste hukommelsen i aktivitet.

Skriving er et godt medium når vi strever med abstrakte og innfløkte problemer – og når vi leter etter sammenhenger.

Skriving gjør tanken handfast. Eller sagt på en annen måte: Formulering klargjør tanken. «Å skrive er ein måte å lære på.

Elevane må få skrive seg fram til forståing og innsikt». (L97 – side 114).

Når sterke inntrykk strømmer på, er det nødvendig at vi snakker sammen eller skriver om det som opptar oss. Delt sorg er halv sorg, men delt glede er dobbel glede. Når vi setter ord på sjokkerende opplevelser, letter trykket. Folk som skriver dagbøker vet det. Det er helsebot i skriving.

Nå og da kan det oppstå diskusjoner om praktiske og nære spørsmål i klassen. Det kan være saker i forbindelse med ordensreglene, spørsmål om hvordan klassesetturer skal legges opp, eller ulike syn på hvordan en klassefest best skal arrangeres. Diskusjonen kan også dreie seg om saker som angår lekser, prøver eller andre forhold som har tilknytning til skolen.

Det vanskelige er at bare noen få elever, og det er gjerne de samme fra gang til gang, fremmer sine synspunkter. Flertallet av elevene i klassen er ofte tause. Nå og da kan det være vanskelig å komme fram til en god løsning. Det blir uro, og diskusjonen blir lite konstruktiv.

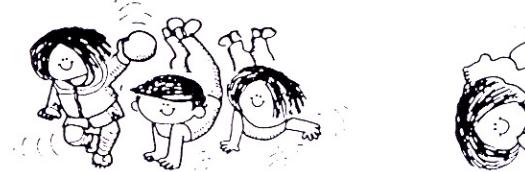
Hvorfor ikke avbryte debatten med følgende oppfordring: «Nå skriver alle ned sine meninger om dette og grunngir sine synspunkter så god og saklig som mulig». Læreren tilbyr seg å lese gjennom innleggene og summere opp synspunktene for klassen. Da har klassen en langt mer konkret basis å føre den videre debatten ut fra. I tillegg har elevene fått en mulighet til å tenke grundigere gjennom saken.

Elevene har fått øving i å forme sine tanker skriftlig og kanskje ordne synspunkter på en mere systematisk og klar måte enn om de skulle fremme tankene muntlig uten grundig gjennomtenking. Det er ikke utrolig at flere elever ville kaste seg inn i debatten dersom vi tok i bruk en slik arbeidsform. Kanskje erfarer elevene også at dette kan være en grei måte å arbeide på og videreføre framgangsmåten til lag og andre sammenslutninger de er medlemmer i.

Tenk om –
Stortinget, kommunestyret, lærergrupper og flere nå og da kunne ta en pause fra snakkinga og skrive i stedet.

Det er ingen tvil om at avbrekk for skriving og klargjøring av tanker og meninger ville ha vært nyttig på møter i styre og stell på alle plan. Klarere og grundigere gjennomtenkte vedtak vil alle være tjent med.

Pop og rock

Musikk kjenner ingen språkgrenser. Ungdom fra ulike deler av verden dyrker samme popmusikk og samme popstjerner. Verden rundt arrangeres store pop- og rockekonserter der artistene tar sterke virkemidler i bruk. Drønnende rytmer, lys og lyn i sprakende farger, osende røykskyer, utstuderte bevegelser og fargerike og særegne kostymer preger konsertene. Alt er iscenesatt for å begeistre og vinne et stort og ungdommelig publikum.

Mange av rocketekstene er velformulerte og vakre. Bob Dylan, protestsangens konge, skrev tekster som allerede er blitt eviggrønne (evergreens). Chuck Berry som regnes, som rockens første egentlige poet, har skrevet denne teksten:

Skoletid

Står opp om morran og går av sted
Ved tavla står frøken og er helt med
Nye fag hvert eneste år
Du jobber og sliter og håper du står
Skolen gjør deg til nervevrak
Du blir plaget av han på pulten bak

Chuck Berry

ETTERDIKTING

Morgenstemning

Våkner om morran, slapp som ei sild.
Slagverk i hue, pulsen er vill.
Beina er visne, vil ikke gå.
Sjuk og elendig, bussen får gå.

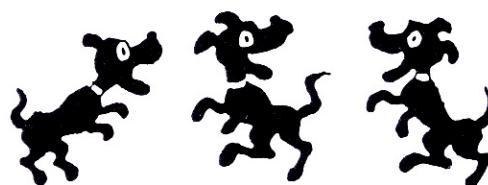
Mu.

Rocketekstene oppstod på 1950-tallet. Tekstene ble skrevet for å synges sammen med pop- eller rockemusikk. I siste halvdel av 1900-tallet har mange undersjangere av rockemusikken utviklet seg, for eksempel synth, afro, countryrock, pønk osv. Samtidig har de ytre virkemidlene som lyd og lys m.m. blitt mer og mer dominerende på konsertene. Fremdeles er tekstene viktige, selv om enkelte artister bruker nonsenstekster (tøysetekster), fordi de synes lyden av orda er viktigere enn hva orda betyr.

Her er et eksempel på en nonsenstekst:

Be bop a lu la

Be bop a lu la
she's my baby
be bop a lu la
I don't mean maybe
be bop a lu la
she's my baby
be bop a lu la
I don't mean maybe
be bop a lu la
she's my baby love
my baby love
my baby love

Vincent/Davis

Oppgaver til pop og rock

- 1 Les innledningen på forrige side. Er dere enige i den skildringen av pop- og rockekonsertene som står der? Skriv om det.
- 2 Hvorfor tas det så sterke virkemidler i bruk nå det gjelder lyd og lys på rockekonsertene. Drøft saken og formuler et svar.
- 3a Hva slags musikk setter dere i klassen mest pris på? Er det noen forskjell på «musikksmaken» hos jenter og gutter? Foreta gjerne en rundspørring og utarbeid svar.
b Hva mener voksne mennesker om pop og rockemusikk. Gjennomfør en enket (rundspørring).
- 4a Sett opp ei liste over grupper og artister som dere liker.
b Skriv hva som særpreger noen av gruppene og artistene.
c Hvilke av gruppene og artistene som står som svar på oppgavene a, er mest populære akkurat nå?
- 5a I popkulturen støter vi ofte på engelske ord og uttrykk. Hvorfor dominerer engelsk denne kulturen, tror dere?
b Sett opp ei liste over engelske popord. Skriv forklaring på norsk bak hvert av ordene.
- 6a Hva er det som gjør en popartist populær? Bruk tre minutter til å skrive ned punkter.
b Etterpå samles dere i grupper for å lage ei felles liste med momenter. Drøft innholdet på lista.
c Bli enig om en prioritering av de punktene som dere mener er de viktigste på felleslista.
- 7 Framfør tekstene på siden foran som talekor eller rap. Drøft hvordan framføringen kan bli mest mulig variert.
- 8 Hva handler pop- og rocketekster om? Tenk på de tekstene dere har hørt. Sett opp ei liste.
- 9a Skriv noen pop- og rocketekster. Dere kan gjerne bruke svarene på oppgave 8 som ideliste. Velg om dere vil skrive tekster til kjente melodier eller om dere vil utforme tekstene i ubunden form.
b Framfør tekstene i klassen.
c Tekstene samles i klassens pop- og rockebok. Lag tegninger til tekstene, og lim inn bilder og utklipp som passer til innholdet.
- 10 Bruk noen ord fra «SKOLETID», «BE BOP A LU LA» eller en annen rocktekst og skriv etterdiktninger. Skriv gjerne tekstene i ubunden form.

Et 75-års minne

Olav Duun var kandidat til Nobelpisen tretten ganger

«Olav Duun faar i dag aarets literære Nobelpis»

Denne overskrifta stod med store typer i Aftenposten, morgennummeret, 11. november 1926.

Telegram og blomster strømte til Olav Duuns bolig, Fjellvang på Rambeget ved Holmestrand. Stort oppstyr var det i den tida det varte. Svenska Akademien skulle ha møte først klokka 15 samme dag. Bare to personer tok oppstyret med ro, Emma og Olav Duun. Da dementiet kom, lo de:

«Endå vi var i grunnen alvorleg stemt etter alle gratulasjonene. Det er ikkje kvar dag at det blir gjort slik stas på ein fattig skulemeister,» sa Olav Duun. George Bernhard Shaw fikk Nobelpisen. Sjefredaktør Frøis Frøiland sendte et brev til Olav Duun og ba om unnskyldning.

Aftenposten kunne ikke ha valgt et bedre tidspunkt for å skape senasjon rundt Olav Duun. Han fylte 50 år ti dager etter, 21. november 1926. De fleste spådde at Duun snart ville få prisen. Professor Otto Hageberg ved Universitetet i Oslo skriver i boka «Biografiske og litteraturhistoriske streiflys – Olav Duun» (Det Norsk Samlaget 1996) at Duun «var kandidat til Nobelpisen så å seia kvart einaste år frå 1924 til 1939. Han stod sterkt alt i 1924 like etter at «Juvikfolket» var fullført.»

Tre nordmenn har mottatt Nobelpisen i litteratur

Knut Hamsun fikk som kjent Nobelpisen i 1920 for ”Markens grøde” og Sigrid Undset i 1926 for ”Kristin Lavransdatter”. Siden den gang har ingen nordmann fått Nobelpisen i litteratur. Det er blitt hevdet at det ville være usannsynlig om tre diktere fra et så lite land som Norge ville bli tildelt prisen like etter hverandre. Duun kunne i alle fall trøste seg med at Norges største dikter, Henrik Ibsen, heller ikke fikk Nobelpisen. (Bjørnsterne Bjørnson var den første nordmann som ble hedret med den gjeve litteraturprisen. Det skjedde i 1903.)

”Det nynorske språket vart ein akilleshæl for Duun”

Professor Oskar Albert Johnsen var den første som fremmet Olav Duuns kandidatur til prisen. I et brev datert 24. januar 1934 til Svenska Akademien skriver han blant annet: ”Naar Olav Duuns navn er mindre kjend end andre store samtidige forfattere som for eksempel Knut Hamsun og Sigrid Undset, skyldes det at han skriver utelukkende på landsmål. ... Han er en mester i naturskildring, lodder langt dypere i sjæleskildring end Knut Hamsun og har større umiddelbar skapende kraft i fantasiend Sigríð Undset.”

Professor Otto Hageberg sier det slik: ”Det er knapt tvil om at det nynorske språket vart ein akilleshæl for Duun, også på Børshuset i Stockholm.” For oss som setter pris på Duuns diktning, ville et annet språk enn den namdalsdialektpregede nynorsken vært utenkelig. Mye av særpreget ved Duuns diktning ville da ha blitt borte.

”- vi veit mindre om Duun enn om nokon annan person av hans format”

For lærere som liker å krydre litteraturundervisninga si med episoder fra dikterens liv, fins det lite trykt stoff å forsyne seg av når det gjelder mennesket Olav Duun. ”Seg sjøl som person løynde han likevel så godt han kunne, og det mest kjente trekket ved han er at han var så utilgjengelig, og han fekk faktisk alle som nærma seg han, til å respektere det,” skriver Hageberg. Og han føyer til: ”– vi veit mindre om Duun enn om nokon annan diktar av hans format.”

Duun likte ikke å stå fram offentlig. Han skal visstnok i 1908 ha holdt en 17-maitale i Singsås, der han var lærer. Talen står i romanen ”Harald” (1915). Forleggeren, Olaf Norli, ville ved flere anledninger hedre Duun med festlige tilstelninger, men Duun møtte sjeldan opp.

Olav Duun (1876-1939)
skrev *Juvikfolket* i årene
1918-1923.

Geografi og topografi i Duuns diktning er vel kjent

Naturen har en sentral plass i Duuns diktning, og folk som er lokalkjent i traktene der Duun vokste opp, kjenner ofte igjen landskapet når de leser Duuns bøker. Håberg har store likheter med Hov gård på Jøa. Juvika er nesten fotografisk kopi av Devika på Otterøya, og Seierstad på Jøa minner mye om Segelsund i Duuns romaner.

Har Duuns tekster appell til unge lesere?

Det er ofte sagt at Duun er tung å lese. Så ofte er det sagt at det sikkert har skremt folk vekk fra bøkene hans. Duuns diktning har i alle fall liten plass i grunnskolen. Å lytte til god opplesning kan være det første steget inn i Duun dikterverden. Bruk av tegneseriene som tegneren Knut Høihjelle har laget på grunnlag av Duun-tekster, har vist seg å ha appell til skole-elever.

Olav Duun er i læreplanen i norsk (L97) nevnt som døme på diktere som skal være med i leseverkene for 10. klasse. I mange leseverk er Duun representert med utdrag fra ”I ungdommen” der Odin Sætrana er hovedperson. Noen noveller er også brukt.

Også i de andre store romanene går det an å finne korte, fengende utdrag som har appell til unge lesere. Utdraget nedenfor, fra ”Juvikingar”, som jeg har gitt tittelen ”Eit uvanleg frieri”, er et døme på det. Her blir det lærerens oppgave å forklare ord og uttrykk og sette teksten inn i en sammenheng, også litteraturhistorisk sett.

Flere utdrag egner seg utmerket som grunnlag for dramatisering og annen bearbeiding. Dramatisering gir vanligvis elevene et nært forhold til tekstene. En får håpe at slike ”smaksprøver” vekker lysten til å lese mer av Duuns tekster, slik at også unge lesere kan få et djupere innblikk i Duuns rike dikterverden.

Juvikingen Per Anders er en av de første vi får høre nærmere om i ”Juvikingar”. Han var en sprek kar og en villstyring som hadde ”den blinde farten” i seg.

EIT UVANLEG FRIERI

Kona si henta han langt ovant landet. Han forsåg seg på ei gjente på marknaden, og dagen etter var han med henne heim og fortalte at han ville ha henne.

Far hennar slo i bordet til han, for han var ein av dei største kaksane i bygda.

- Det hender ikke, sa han.
 - Ja, men eg skulle så nødvendig ha hatt henne, sa Per Anders.
 - Du? Din lusbonde utan sjokanten! Tenker du å fore dotra mi på sursild?
 - Eg skulle så nødvendig ha hatt henne. Og sei meg no ein ting: Vil du ha peng eller juling?
- Per Anders slo pengeboka i bordet, så dei hoppa alle som inne var. Det stod ei mjalkebunke på bordet, og mjalkespruten stod heilt oppunder loftet. Slik hadde ingen slege i bordet der i huset før, og ikkje med ei slik pengebok heller.*
- Så val du komma da, Ane, sa han, og ho puska på seg og kom.
- Men enda var ikkje juvikingen fornogd.*
- Sei meg, sa han. Let du dotra di gå som ein tiggjar ifrå heimen?
- Nei, det var no elles ikkje meinings. Mannen hadde tenkt seg om, og leide ut to gilde kyr, og la fram både solvty og anna arvegods.*
- Ja ha, sa Per Anders. Og no kan du ta og leie inn kyrne dine att, og gjomme skrapet ditt. Eg har meir enn nok heime. Og no tek du eit kristeleg avskil med dotra di. Du må pinade akte deg så eg ikkje tek og vanlagar kroppen din.
- Slik fortalte dei at det gjekk for seg.*

”- eit hønefott lenger fram”

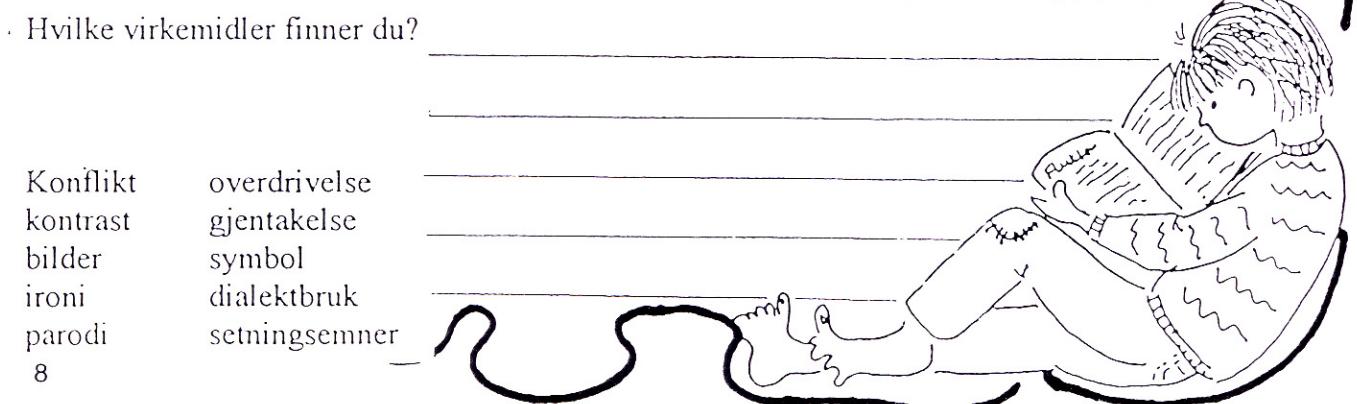
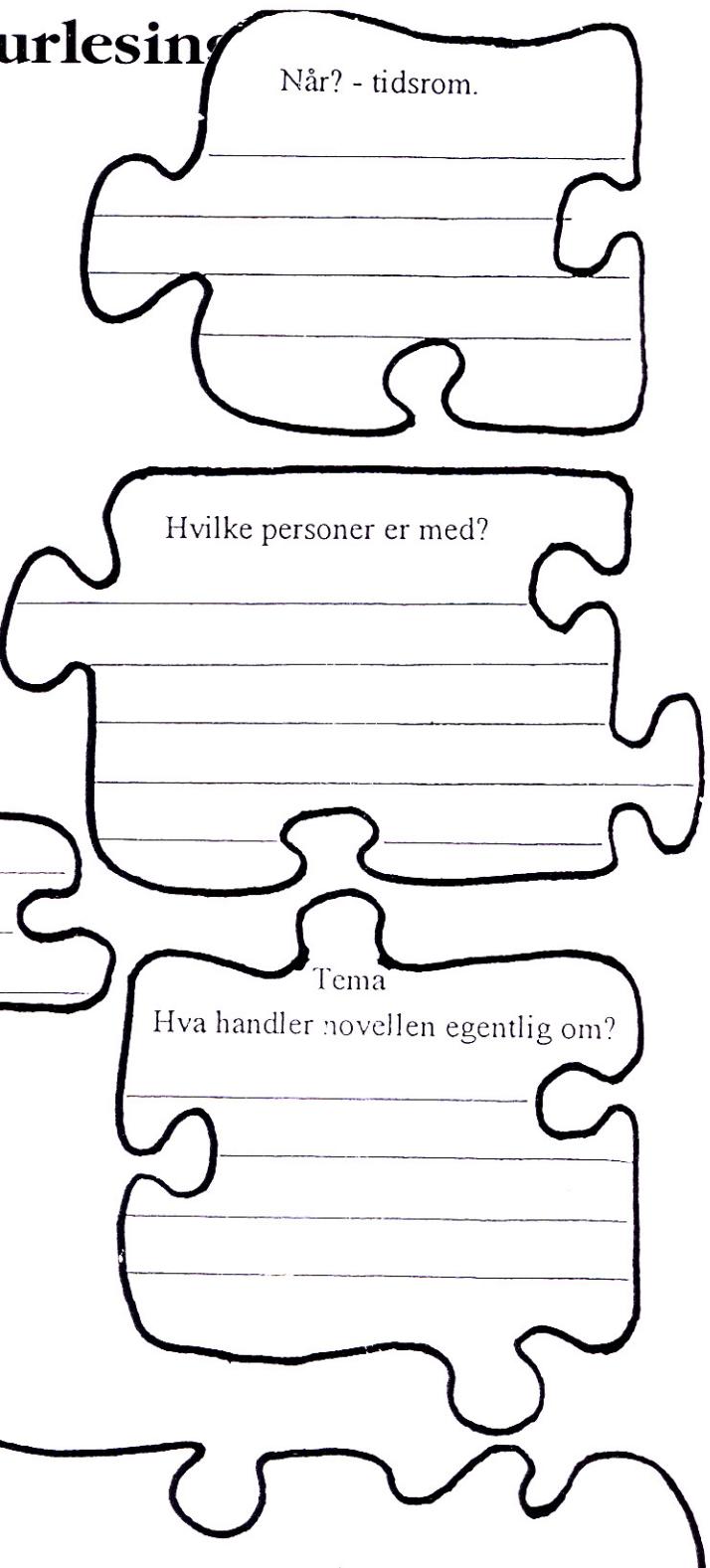
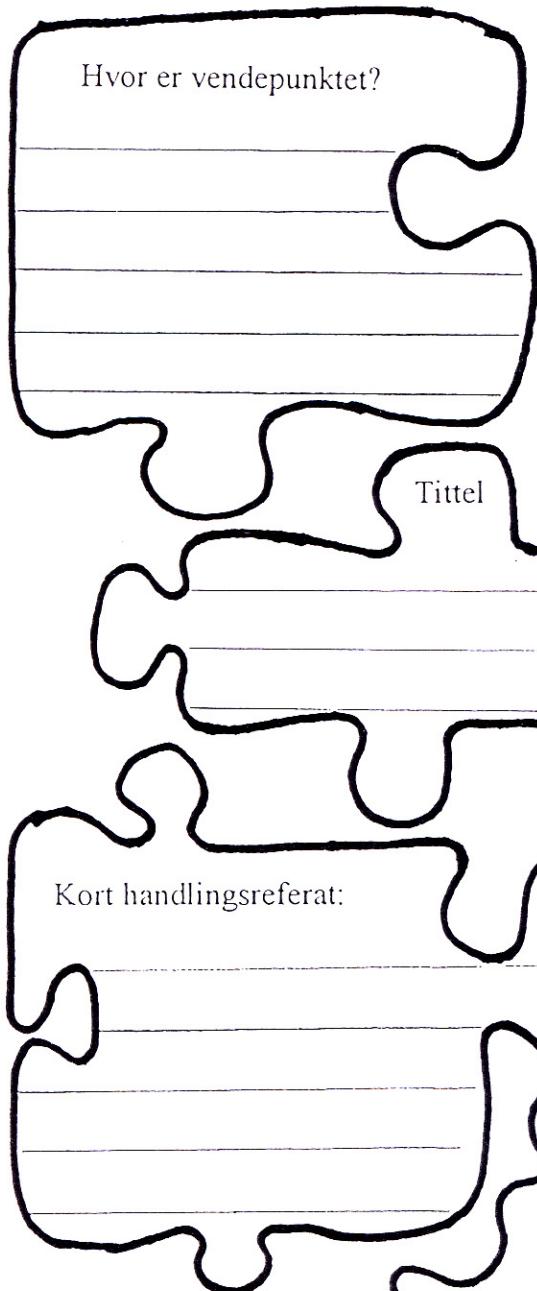
De første juvikingene hadde ei brutal, sjølgod framferd. Duun var opptatt av å vise at slekta gjennom generasjonene skulle ha kommet ”eit hønefott lenger fram”. ”Det er store ulikheter i livsbilde og sjølforståelse mellom Per Anders ca. 1800 og hans tippoldebarn Odin i 1918,” skriver Åsfrid Svensen i boka ”Mellom Juvika og Øyvære” (Novus Forlag AS, 1978). Gjennom offerdøden til Odin Sætrana viste Duun denne utviklinga. Odin, som var den siste juvikingen, overga ”I stormen” sin plass på båthvelvet til uvennen Lauris.

Notatark ved litteraturlesing

NOVELLE

Les en novelle og se hvor mange sjangertrekk du kan finne.

Finn alle bitene!

Sma drypp fra lærer til lærer

Gode spørsmål er grunnmuren i prosjektarbeid

Det vanskeligste og viktigste i prosjektarbeid er å lage gode spørsmål. Spørsmålene må være enstydige og presise. Altfor vide spørsmål vil gi dunkle og utflytende svar. Spørsmålene må bidra til å avgrense emnet.

Elevene har ofte vansker med å se hva som er sentralt innenfor et emne. Det kreves modenhet for å skille ut det vesentlige fra det uvesentlige. Derfor må elevene trenes i å se hva som er hovedpunktene i en sak.

En innføring i enkel spørreteknikk er nyttig. Ut fra de innledende spørreorda kan spørsmåla deles i tre grupper:

1. Beskrivende spørsmål

Innledende spørreord: Hva, når hvor, hvem?

2. Forstående og forklarende spørsmål

Innledende spørreord: Hvordan, hvorfor, hvilke virkninger?

3. Holdningsspørsmål

Innledende spørsmål: Hva mener vi om saken, hva kan vi gjøre for å forandre saken?

Spørsmålsgruppe 1 er den enkleste, derfor bør elevene i startfasen oppmuntres til å lage flest hva-når-hvor-hvem-spørsmål. Å lage beskrivende spørsmål er det første trinn når en skal lære om spørsmålsstilling. Senere kommer forstående spørsmål og holdningsspørsmål som er mer krevende. Det er nyttig å gjennomgå disse spørsmåltypene med elevene. Ut fra en tekst må elevene få arbeide med å stille ulike typer spørsmål.

Unngå substantivsjuke

I litt oppstyrtet bokspråk har vi lett for å bruke substantiv som er avleddet av adjektiv eller verb. Språket blir bedre om vi brukte det enkle adjektivet eller verbet. Ikke skriv: – Det viste seg å medføre riktighet. Skriv: – Det viste seg å være rett.

Frisk opp språket med ord fra idretten

Idretten er spennende og dramatisk. Derfor blir idrettsspråket også i stor grad brukt for å friske opp all språklig framstilling. Selv i Bibelen er språket krydret med ord fra kappler og kamp. I moderne språk finner vi svært mange idrettsord. Gjør elevene oppmerk som på det. La dem komme med eksempler. Slik aktivitet øker sansen for språk. Når en først er kommet i gang, vil eksemplene hagle. Snart er hele tavla full av idrettsord som vi bruker i overført betydning. En slik aktivitet stimulerer språknysgjerrigheten.

Skriv logg mens du leser

Enkelte elever kan ha stor utbytte av å skrive logg mens de er i ferd med å lese ei bok. De tar en lesepause etter hvert kapittel eller sjeldnere og noterer hva de syns om boka så langt. De skriver hva de syns om personene, hvordan de tror handlinga utvikler seg videre o.l. Slike notater er interessante å lese igjennom etter at boka er ferdiglest. Det er ingen tvil om at slike arbeidsmåter skjerper interessen og gir større leseropplevelser. Spesielt interessant kan en slik loggskriving være dersom to eller flere elever leser den samme boka og sammenligner og drøfter loggene sine.

Tavledikt - bearbeiding av dikt

For å vise hvordan dikt kan bearbeides og forbedres, er det lærerikt å se nøyne på et dikt slik det framstår som førsteutkast. Et slikt uferdig dikt skrives på tavla. I fellesskap skal gruppen eller klassen komme med forslag til forbedring av dette diktet. For å få en planmessig gjennomgang av diktet, kan spørremetoden som er listet opp nedenfor være hensiktsmessig å bruke. Elevene må hele tiden bruke blyanten og notere ned og vurdere momenter som de kommer på underveis. For å kveike på diktstemningen kan gjerne et bilde av Pegasus henge i rommet mens klassen arbeider med dikt.

Forslag fra elevene kan skrives ned på «forslagsfeltet» på tavla slik at disse hele tiden kan vurderes mot diktet som skal bearbeides. Likeens må sjangerkravene til dikt være synlige. Disse kan vises med skriftkaster eller skrives på en plakat som henger i klasserommet. Det er en stor fordel at tavlediktet er kort og at det er i ubunden form. Når klassen blir bedre kjent med tavledikt-arbeid, kan også dikt i bunden form behandles.

Spørremetoden

For å aktivisere elevene er spørremetoden hensiktsmessig. (Læreren må hele tiden ha for øyet at det er elevenes smak og synspunkter som skal prege diktet, ikke hennes eller hans.) Eksempel på spørsmål:

- Hvilke ord og uttrykk i diktet er så gode at vi bør beholde dem? Strek under det positive.
- Fins det ord i diktet som er overflødige? Stryk og flytt ord.
- Fins det ord eller uttrykk som bør skiftes ut med ord som er bedre?
- Ser dere linjer i diktet som kan forbedres?
- Er rytmen i diktet lett og god?
- Blir diktet bedre om vi kaster om linjene i diktet? Gjør noen forsøk og vurder.

Sjangerkrav til dikt (poesi)

- korte tekstlinjer
- annet ordvalg enn i prosaen
- mer «eventyrlig» innhold i poesien
- poesien er mer personlig («jeg» brukes ofte)
- ser på livet på en «nærmere» måte enn i prosaen
- spesielle bilder og sammenligninger i poesien
- rytme og/eller rim i poesien
- poesien krever langsom lesing – og pauser.

Eksempler på tavledikt

Sprengkuldedikt

Ullteppe-is på ruta
Dørsprekk-trekk
Snøen jamrer
når skuter-støvelen
presser lufta ut
Frotnåler stikker
nese og kinn
Pustevansker

Lell ryker det
av folk i dag

Hvis jeg var...

Hvis jeg var
en hund
ville jentene komme
og klappe meg
De ville klemme
hodet mitt inntil
den mjuke kjaken sin
og si:
«Fin og god bisk»

Ingen jenter kommer
og klemmer meg
Ingen jente sier:
«Fin og god Per»

For jeg er
ingen hund

Hva sier bølgen?

- Jeg kommer rullende
fra det store hav,
bruser bølgen
Jeg har sett de store båtene
og stankelbeinplattformene
tilgrise havet vårt
Jeg blir stor og farlig
når jeg ser slikt –
og skremmer
de yngelige menneskekrypene

Men hit inn til
badestrandmenneskene
skyller jeg gjerne
et munert badebølgeskulp
over den brune
sommerkroppen din

Fra stikkord til fortelling

Noen få ord er nok til å sette fantasien vår i sving. På vår indre fjernsynsskjerm ser vi ei handling. Kanskje fornemmer du også lukt, lyder og stemmer. Nedenfor ser du noen handlingsrammer. Hvilke hendinger ser du for deg når du leser stikkorda i rammene? Velg ei ramme du liker godt og forbered deg til å fortelle historien.

Fortell til en klassekamerat

La fantasien få fritt spillerom. På grunnlag av orda i den ramma du valgte, forteller du livlig og friskt om den handlinga du ser for deg. Etterpå velger klassekameraten ei ramme og overtar fortellerrollen. Dere kan selvsagt også lage egne fortellingsrammer og så fortelle historier på grunnlag av dem.

Husk: Det er minst like viktig å være en oppmerksom lytter som en god forteller.

<i>Robåt</i> <i>Mistet ei åre</i> <i>Vind</i>	<i>Moped</i> <i>Tjuvlante</i> ?	<i>Mørk kveld</i> <i>Alene heime</i> <i>Bankelyder</i>	<i>Frisøren</i> <i>Klippe litt</i> <i>Klipte mye</i>
---	---------------------------------------	--	--

<i>Fisketur</i> <i>Kraftig napp</i>	<i>Syklet</i> <i>Glatt</i> <i>Bil kom mot</i>	<i>Tur</i> <i>Tåke</i> <i>Gikk meg vill</i>	<i>Kjæreste</i> <i>Traff en</i> <i>annen</i>
--	---	---	--

<i>Ny i klassen</i> <i>Alene i skolegården</i>	<i>Hund</i> <i>Forsvant</i>	<i>Heis. Stoppet mellom etasjene</i>	<i>Prøve i matematikk</i> <i>Fusket</i>
---	--------------------------------	--------------------------------------	--

Europeisk språkår 2001

Gjendikt fra dansk og svensk

Når du **gjendikter** et dikt fra et fremmed språk, skaper du et nytt dikt. Dersom du sammenlikner forskjellige gjendiktninger av samme dikt, vil du ofte se at diktene er ulike. Vi finner som regel forskjellige ord og ulike måter å gjendiktet bilder, tone og tema på. Derfor kan vi med god grunn si at gjendikting er **skapende** gjengiving.

Når du gjendikter, kan du velge om du vil holde deg tett inntil originalen, nesten ord for ord – eller om du vil gjøre deg helt fri fra originalen og gjengi ord og bilder på **din** spesielle måte.

Her kan du lese dikt på dansk og svensk. Velg ut noen dikt og lag dine egne gjendiktninger av diktene på norsk.

I Centralens stora vänthall

I Centralens stora vänthall
ekar det av röster
och förväntan
En gång skolkade jag från skolan
satt på en bänk
rökte
och tittade på klockan
Tåget mot kontinenten går 9.08.
Visserligen hade jag inget bagage
men för mitt högst speciella uppdrag
var bagage enbart en nackdel
(Mitt uppdrag var nämligen att fara til Geneve
och meglä mellan parterna i Vietnamkriget.)
Jag tittade ofta på klockan
fimpade
och gick ut för att köpa New York Times
7 min. till tågets avgång
(Jag tog bussen och åkte till skolan)
ekar - syder, fimpade - *stumpet rayken*,
nackdel - *ulempe*

Söndag

Usch, det regnar.
När det regnar är alting så trist.
Ännu tristare än annars.
Om det bara ville sluta att regna!
Jag blir vansinnig på detta dropp.
Förresten tjänar det ingenting till.
I morgen är det måndag.

Elsbeth Holmström, 15 år.

IBLAND

Ibland susar träden
pratande
ibland så bara viskar de
ibland står de tysta och tänker,
aldrig skrattar de.

Kjersti Dahlstedt, 15 år.

Hvorfor gør jeg det ikke?

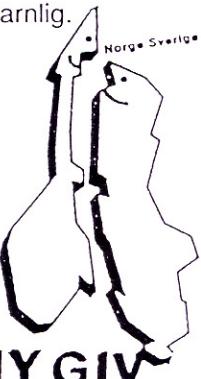
Når jeg ser dig, har jeg
mest lyst til at hoppe og danse,
skrige og skræle og slynge
mine arme omkring dig.

Men jeg gør det ikke. Hvorfor?

Det er bare ligesom noget
indeni der gør modstand.

Er det fordi jeg er bange for,
at de andre skal se det og grine,
eller fordi jeg alligevel ikke vil.
eller måske bliver du sur
og siger, jeg er åndssvag og barnlig.

Sandra Worm, 13 år.

Et nyt lys

Da jeg vågnede i morges
var der et skær,
et nyt lys
omkring huset.

I løbet af natten
havde foråret
listet sig ind i haven.

Nu går det rundt i gangene,
dets varme hænder
stryger lægende over den frostsårede jord.

Per Jolting

Snakk om

1. Finn ei linje fra et av diktene som du likte godt. Sammenlign med det andre i klassen har funnet.
2. Hvorfor er det enklere å gjendikte fra dansk enn fra svensk? Diskutér.

Stor likhet mellom norsk og svensk

I grannespråkundervisningen bør vi hjelpe elevene til å erfare at det er et nært slektskap og mange likhetstrekk mellom de skandinaviske språk.

Undervisningen bør i størst mulig grad framheve likhetspunkter. Ulikhetene, særlig når det gjel-

der enkeltord, bør trekkes fram med tanke på å unngå misforståelser. Det er vanlig å regne med at av de ordene som er ulike, er det bare noen hundre ord som skaper problemer for språkforståelsen i Norden.

Likheter mellom nynorsk og svensk

Påfallende mange ord som elevene mener er typisk svenske ord, finner de igjen i nynorskordlista, de fleste også med lik skrivemåte (noen står også i bokmålsordlista).

Oppgave 1.

Bruk ordsamlingen nedenfor og sett bokmålsordene på rett plass.

Oppgave 2.

Bruk ordlista og finn nynorskord som er «i slekt» med de svenske ordene (bruk a-infinitiv).

Ordsamling (bokmål): uke, dyrke, gjette, sjalu, komisk, trekkspill, nabo, gjeld, ærbødighet, bevis, nysgjerrig, tåke, skrelle.

Svensk	Bokmål	Nynorsk
1. odla		
2. granne		
3. gissa		
4. vecka		
5. löjlig		
6. skuld		
7. vörtnad		
8. prov		
9. dimma		
10. dragspel		
11. svartsjuk		
12. skala		
13. nyfiken		

Rottefangeren

I begynnelsen av den andre verdenskrigen ble flere norske byer bombet og brent. Rotter og andre kryp som holdt seg i hus, skur og søppelkasser rømte unna flammene og kom i store svermer til bondegårdene rundt byene.

Jeg hadde fått i oppdrag å fange flest mulig av disse skadedyrene som trengte seg inn i uthusene på gården. Ti øre skulle jeg få for hver stor rotte jeg kunne ta livet av - og fem øre for små.

Rottefella ble plassert forsiktig framfor det store avgnagde hullet i veggen. Måtte passe på at den ikke slo meg over fingrene. Fleskebiten, som skulle lokke rotta i fella, måtte sitte skikkelig fast i vippetykket, og fella måtte stå støtt.

Størknet blod og hårtjafser fortalte at fella var brukt før.

Jeg gjemte meg slik at jeg kunne se hullet og fella gjennom en sprekk i plankeveggen. Følte meg som de som titter på en dødsdømt i henrettelseskammeret. Hadde grøsset da jeg leste om dette i avis.

Fra fjøset hørtes de trygge, kjente lydene. Kyrne rørte litt på seg der inne. Den runde grisens, Sebastian, jafset og åt seg julefeit. Hønene kaklet og klukket, de hadde ikke plass i den vesle hjernen sin til å oppfatte spenning og uhygge.

Noe stort og loddent beveget seg i hullet. En spiss rottesnute med blanke, svarte øyne kom til syne. Snart var hele dyret med den tjukke, slepende halen kommet ut på golvet der fella stod. Uhyggen førte vinter inn i kroppen min. Magesekken flyttet høyere opp.

Åtte - ti lysrøde rotteunger tumlet nå ustøe rundt rottemora.

Snart skulle noen dø. Ungene svinset borti fleskebiten, men de var for lette, fella var grovstilt for å ta knekken på store, feite beist.

Et øyeblikk streifet tanken meg at nå ville jeg bli skyldig i at mange unger, riktignok noe så ufyselig som rotteunger, plutselig ble morløse. Hjelpeløse og blinde svinset de rundt det eneste vesenet som kunne berge dem her i verden. Henne ville jeg nå ta fra dem.

Direkte stygge var de heller ikke...

Nei, rotter er skadedyr. Det hadde jeg så ofte hørt i den siste tiden, alle var enige i det. Hvordan ville det komme til å se ut på gården om disse udyrene fikk leve og formere seg her?

Hvordan ville det da gå med fortjenesten min?
Jeg måtte legge ned mitt nystartede rottefangerfirma. Hadde planer om å ta på meg rottefanger-oppdrag i nabogårdene også.

Da smalt det foran hullet. den store rottekroppen sprellet hjelpelös i fella. To av ungene var også klemt fast. De tynne føttene beveget seg sakte, i små rykk. Svake, yngelige pip stakk i ørene mine. Rundt rottemora røvet de andre ungene forvirret omkring. Mørkt blod silte ut av nesen på den halvdøde rotta. Munnen gliste halvåpen, gule tenner, blod.

Jeg kjente kvalmen kom. Rottefangeren måtte kaste opp. Han passet ikke til slike arbeid. Han flyktet skremt fra jobben og gjemte seg i bingen bak den tunge, trygge ryggen til sin venn, Sebastian.

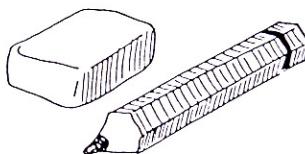
Jon Hildrum

OPPGAVER

1. Skriv ned den setningen i teksten som gjorde mest inntrykk på deg.
2. Når du leste denne teksten, kom du sikkert på opplevelser du selv har hatt med dyr. Skriv ei fortelling.
3. Hvilke tanker gir denne teksten deg? Skriv om det.
4. Teksten gir en rekke opplysninger om jeg-personen. Fortell om jeg-personen slik du ser ham for deg.
5. Hvilke opplysninger kan du nå gi om rotter. Skriv ned opplysningene punktvis. Gå etterpå til oppslagsverk og finn flere punkter.
6. Lag ei tegning, eller en tegneserie, i tilknytning til denne teksten.
7. Velg ett av disse utsagnene:

- a) Rotter bør utryddes.
- b) Rotter bør få leve.

Skriv argumenter som bygger under ditt syn.

Skriv til slutt en artikkel. Lag overskrift selv.

«Diktet er skrevet, leksa er gjort»

Elevdikt

Matpakkevers

Firkanta pakke
heimlaga, grå -
fire skiver
med brunost på.
Pe-er

Alle lærerne

Alle lærerne
skjente på Nille
Hun skravlet i timen
Satt aldri stille
Siv

Foran speilet

Jeg ser ikke
ut.
Jeg ser heller
ut
gjennom vinduet.
ef

Dumt

Opp klokka sju.
Springe føttene av seg
for å rekke bussen.
Lese lekser.
Lese lekser.
Kommer på skolen
- søren også.
Det er lørdag.
Odd

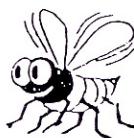
Gåte

De beste vennene mine
er rare.
Noen er runde.
Noen er firkantet.
Gjett hvem de er.
Riktig
- pengene mine.
Lise

Diktet

Diktet er skrevet,
leksa er gjort.
Snart er en ny dag,
tida går fort.

ab

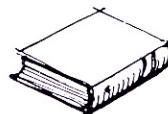

Framandord

Allegori -
er det ikke
dongribuksar?
Det er noko
alle går i.
Mads

Natur

En sol
En blomst
Et tre
En fugl...
... og ei gravemaskin
Peer

Fjell og fjord

Vide vidder
hvite tinder
dype daler
fiskerike vann
- fins dette i morgen?
Frank

Hva sier månen?

- Vi har alle
våre problemer,
sier månemannen.
Han titter ned
i senga mi
og ser
gråteansiktet mitt:
- Du har
kjærlighetssorg.
Og jeg er
full i dag.

Januardrøm

Fiskepuddinghud
under
skjorter,
gensere
og boblejakker
lenger etter
myggstikk.

Roy

Forureining

Naturen i dag
eig vi i lag.
Folk kører bil,
sit med eit smil.
Tenkjer ikkje på
korleis dette skal gå

Bjørg

Høstdikt

Myrorna har gått till vila
i sina bruna pyramider.
Skogen står stilla
i sin evigtgröna prakt.

Lotta - klasse 4

Etter regn

På gressplåner ligger piger
og tar solbad.
Drenger kigger over hækken
og deres øjne bliver store
som tekopper.

Karen 5. klasse

Lagkamerat Lars

Må du få mange dager gode
på vår felles klode.
Må du få skuddfot som stål
så du kan skåre mål.

Din venn Martin

Oppgaver til elevdikt

1 Diktene fordeles på grupper, hver på tre elever, elev A, elev B, elev C. Elev A leser diktet høyt, elev B følger med i teksten, elev C lytter. Så byttes rollene - slik at alle tre får prøve seg i alle rollene.

2 Diskuter på gruppene hvordan diktet bør leses slik at innholdet og stemningen kommer godt fram. Finn varierte måter å lese diktet på, for eksempel korlesing, veksellesing o.l.

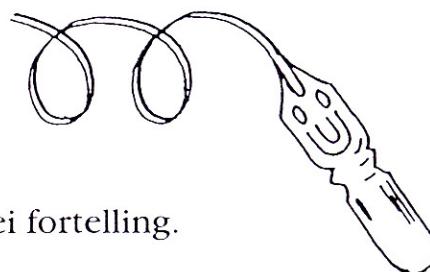
3 Lag ei opplesningsstund i klassen: Alle leser «sine» dikt, dvs. at alle dikt leses tre ganger.

4 Hvilke tre dikt likte du best? Skriv dem ned i prioritert rekkefølge og begrunn valgene dine.

5 Skriv ned noen ord eller ei linje som du likte spesielt godt. Begrunn valget ditt.

6 Oversett

- a - det danske diktet til bokmål.
- b - det svenske diktet til nynorsk
- c - et av nynorskdiktene til bokmål
- d - et av bokmåldiktene til nynorsk

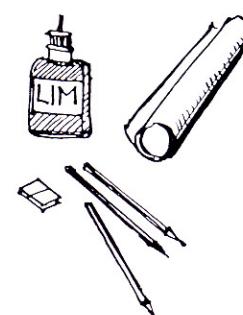
7 Ta utgangspunkt i ett av diktene og skriv ei fortelling.

8 Skriv med utgangspunkt i et av diktene en avisnotis.

9 Lag ei tegning eller en tegneserie i tilknytning til et av diktene.

10 Studer diktene og skriv eksempler på følgende litterære virkemidler:

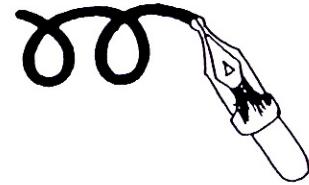
- a gjentakelse
- b sammenlikning
- c metafor
- d besjeling
- e dobbel betydning (homonym)
- f bokstavrim
- g kontrast
- h enderim, skriv ned rimorda

11 Skriv noen kortdikt selv. Du kan gjerne «låne» ideer eller noen ord fra diktene på elevdiktsida. Lag gjerne fargeglade tegninger til. Diktene kan samles i klassens diktbok.

Øv med ordlista – det lønner seg

Dersom ordlista virkelig skal bli et godt arbeidsredskap for deg, må du kunne bruke den raskt og effektivt. Derfor vil du ha nytte av å ta ei øvingstime med ordlista nå og da. (Lær deg hva forkortingene i ordlista betyr.)

Ei god ordliste viser deg

- 1 hvordan orda skrives, 2 hvordan orda bøyes, 3 hvordan orda uttales,
- 4 hva vanskelige ord betyr. Dessuten bør ordlista inneholde synonymer og forklaringer.

154 sprell

sprell -et II – *sprelling*
sprelle -al-/el-/sprelle har -a/-el-/sprell
spark, kave, fekte
sprenge -te har -t *splintre*, *bryte* (opp)
sprell-en/-et II – *byks*, *jump*, *kast*, *hopp*
sprelle spratt har *sprettet* *fare opp*, *skvette*,
spire, *gro*, *skyle* Per spratt over gjerdet
sprette (opp) -a/-et har -a/-el/-snitte, *skjære*
opp, *slyse*; *åpne* Liv spretta/sprettet opp
 den gamle blusen
sprellen -tsprellen *sprek*, *sprelsk*
sprike -te har -t *skreve*; *stritte*
spring -en *kran*, *lappekran*
springar -en dans
springe sprang har *sprunget* *lope*, *renne*, *ile*,
fare, *haste*, *jage*, *trave*; *sprekke*, *briste*,
revne; *gå i lulta*, *eksplosere*
sprinkel -en II *sprinkler*, *sprinklene sprosse*,
spile, *spilde* *sprinkelverk*
sprinter -en II -e[r], -ne *kordistanseloper*
sprit -en *brennevins*, *spiritus*
sprosse -a/-en *sprinkel*, *spile*, *list*
sprudle -a/-et har -a/-el/-stråle, *sprute*, *velle*,
bruse, *perle*
sprut -en *skvett*, *sprøyt*, *dusj*
sprule -a/-el/-har -a/-el/-skvette, *sproyle*, *dusje*
sprø *sprølt* *spro(e)* *skjor*, *gal*
sprøyt -en/-et *sprut*, *dusj*
sproyt -et *tays*, *tull*, *tullprat*, *vrovl*, *vås*, *lov*
sproyle -a/-en *hagesproyle*
sproyle -a/-et har -a/-el/-spyle, *vanne*, *dusje*
språk -et II – *mål*, *fungeomål*
spuns -et II -tapp
sput -en *sluttspurt*, *finish*
spurle -a/-et har -a/-el/-sprinte, *springe*
spurv -en
spylnik -en *satellitt*
spy -et *oppkast*
spy-dde har -dd *kaste opp*, *brekke seg*
spyd -et II -spydcast
spydig -e *spolsk*, *håndlig*, *bitende*, *ironisk*,
giftig, *infam*, *sarkastisk*
spyle -te har -t *skylle*, *sproyle*, *vaske*
spyll -et II –
spylle -a/-et har -a/-el
spæl -en *hale*, *spord* *spælsau*
spok -en *morsomhet*, *skjemt*
spoke -te har -t *ha moro*, *skjemte*, *fleipe*,
skoye, *fjase*, *toyse*; *gå igjen*
spokelse -et II -er *skremt*, *gjenferd*,
gjenganger, *dødning*
sporre spør spurle har *spurt* *be*, *forhøre* *seg*,
stille *spørsmål*, *fritte*, *intervju*,
eksaminere
sporrer -en II -e[r], -ne
spors del *spors*
sporsmål -et II – *forespørrel*, *sak*
spott ikke del spott = ikke del spor
spå -dde har -dd *gjette*, *gisse*, *tippe*, *førutsi*
spådom -men II -mer, -mene *førutsigelse*,
varsle, *proleti*

stendart

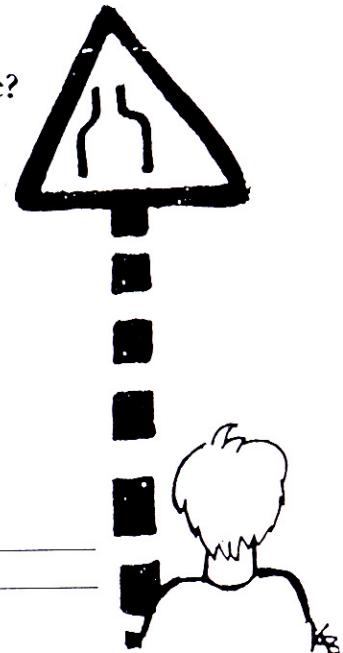
sta **sta(e)** *stri*, *stiv*, *trassig*, *ubøyelig*, *egen*,
gjenstridig, *steil*, *stivbeint*
stab -en *personale*
stabbe -en *kubbe*; *plugg*
stabbe -a/-et har -a/-el *humpe*, *stavre*, *vralte*
stabbur -et II – *slabburspolse*
stabeis -en *stridbukk*, *vriompeis*
stabel -en II *stabler*, *stablene*
stabli -t -e *sta*, *fast*, *varig*, *likevektig*,
uloranderlig, *konstant*
stabiliser -e har -t *festne*, *konsolidere*
stabilitet -en *støhet*, *likevekt*, *fasthet*
stable -a/-et har -a/-el *legge i stabel*
stad -en II *steder*, *stedene by*
stadfeste -a/-et har -a/-el *godkjenne*,
bekrette, *sanksjonere*, *tillre*
stadle -en *steg*, *Irinn*, *avsnitt*, *periode*,
stadium
stadig -e *otte*, *nesten alltid*, *uvabrukt*, *stolt*,
ustanselig, *i ett kjør*
stadion -et II -l -er *idrettsbane*
stadlum *stadiel* II *stadler*, *stadla/stadlene*
stadie, *periode*, *etappe*, *epoke*, *steg*, *Irinn*,
avsnitt, *lase*, *nivå*
stadslysikus -en *offentlig lege i by*
stafett -en *stafettop*, *budstikke*, *ibud*
stafasje -en *dekorasjon*, *pynt*, *bakgrunn*,
utställning, *utsmykning*
stafelj -et II -l -er *materstalliv*
stagillasjon -en *stagnasjon* og *inflasjon*
stagge -a/-et har -a/-el *roe*, *berolige*, *stanse*,
stoppe, *demp*, *mildne*
stagnasjon -en *stillsstand*, *dodvanne*
stagnere -te har -t *stanse*, *stoppe* (opp), *ikke*
utvikles, *bli stående stille*
stake -en *stång*, *påle*
stake -a/-el/-te har -a/-el/-t
stakk -en/-et II -l -er *gjerde*
stakk -en *skjort*; *(høy)såte*
stakkar -en *reddhare*, *kujon*; *stymper*
stakkarslig -e *ynkelig*, *miserabel*, *pysele*
stakkalo *hakkle*, *stolvis*
stakkånda, el *stakkåndel* -e/slakkåndede
kortpusten, *andpusten*, *heseblesende*
stall -en
stam *stamli* *stamme*
stamme -en *rase*, *slukt*, *aett*; *trelegg*, *stokk*
stamme -a/-et har -a/-el *være stam*;
stotre
stann el *stavn* -en *stevn*
stamp -en *balje*, *avskjæring*
stampe -a/-et har -a/-el *presse*, *trampe*;
pantsette
stand -en *monter*, *utstillingsskap*
stand -en II *stender*, *stendene etat*, *klasse*,
samfunnsguppe, *sosialgruppe*
stand være i stand = være i orden
standard -en *monster*, *norm*, *kvalitet*
standardisere -te har -t *systematisere*,
ensrette; *lage standard*
stendart -en *lane*, *banner*

Fra Knappen - Thoresen: Ordliste for ungdom (Aschehoug 1992)

Hvor lang tid trenger du for å svare på disse 17 oppgavene?

Skriv antall minutter som du tror du vil bruke. _____

(Alle orda som det spørres etter her, finnes på ordlistesida merket 154.)

1 Fem av de ti orda i ramma er feil skrevet. Stryk over orda med feil i.

interjuve, stakkato, staffeli, staffett, sputnikk, stabbur, dursje,
skjørt, misseralbel, standard

2 Finn norske ord for disse fremmedorda:

a stadion, b staffeli, c stakkato, d stabil, e stagnasjon

3 Hvilke to kjønn har substantivet sprosse? _____

4 Nevn et verb på ordlistesida som har sterk bøyning. _____

5 Substantivene sprøyt, stakk og standard har alle to betydninger. Forklar.

6 Hva er en spuns? _____

7 Finn fremmedord for disse norske ordene: a stillstand, b pynt, c fane

8 Finn et ord på ordlistesida som kan skrives på to måter. _____

9 Finn et synonym til ordet pantsette på ordlistesida. _____

10 Finn synonymer til substantivet kujon. _____

11 Hva betyr verbet å gisse? _____

12 Finn minst ett adjektiv på ordlistesida. _____

13 Finn et norsk ord for substantivet monter. _____

14 Hva er en satellitt? _____

15 Nevn de to ledeordene på denne ordlistesida. _____

16 Forklar hva et ledeord er og si hvilken nytte vi har av ledeorda.

17 Hvilket av disse orda hører ikke heime på denne ordlistesida?

Stamp, spydig, statue, sprinter _____

Hvor mange minutter brukte du for å svare på oppgavene? _____

Skriveoppgave:

Lukk øynene. Sett blyantspissen ned på ordlistesida. Det ordet som blyantspissen peker på, skriver du på linja nedenfor. Gjenta denne pekingen til du har åtte forskjellige ord på linja.

Skriv nå en kort tekst der du bruker orda som du har skrevet ned på linja. Du kan selv velge hvilken sjanger du vil bruke. Her er noen forslag til sjanger: Dikt, fortelling, etterlysing, eventyr, sketsj, annonse, plakat osv.

Skriv sakprosa

Sakprosa er sanne, ikke oppdiktede tekster, som vi bruker når vi skal informere om noe eller påvirke noen. Framstillingsmåten er saklig og oftest objektiv. Vi kan bruke ulike typer språk når vi skriver sakprosa. Eksempler på sakprosasjangrer er artikler, intervju, referat, rapport, oppskrifter og bruksanvisninger.

- 1 I avisene finner vi ukeprogram for fjernsynet. Ta for deg ukeprogrammet, og skriv om de sendingene du ønsker å se i løpet av uka. Grunngi valgene dine. Overskrift: Dette ønsker jeg å se i fjernsynet denne uka.
- 2 Tenk deg at du er medarbeider i ungdomsbladet «Vi unge». Du får i oppdrag å skrive en artikkel i bladets ukentlige spalte «Ukens yrke». Du får selv velge hvilket yrke du vil skrive om. (Du kan gjerne flette et intervju med en yrkesutøver inn i artikkelen.) Lag selv overskriften til artikkelen.
- 3 Du er mor/far til en ungdom på din alder. Grei ut om denne ungdommen og om hvordan du oppdrar henne/ham. Overskrift: Slik skal en tenåring oppdras.
- 4 Lag et intervju med en eldre person om hennes/hans skolegang. Spør om hvilke fag de hadde, om bøker og hjelpebidrag, om disiplin m.m. Lag overskrift selv.
- 5 Klassen din har bestemt seg for å lage ei «medlemsbok» der alle i klassen skriver en presentasjonsartikkel om seg sjøl. Skriv din sjølbioografi til denne boka.
- 6 Slik vil det se ut her om ti år. Tenk deg ti år fram i tida. Du tar en tur gjennom et område på heimstedet ditt. Velg selv ut et område. Grei ut om hva du ser.
- 7 Slik lager jeg og serverer favorittretten min. Skriv om råstoffene du vil bruke og om tillagingen av retten. Grei ut om festbordet du vil dekke og om hvordan retten skal serveres.
- 8 Klassen din skal være vertskap for en klasse fra vennskapskommunen i Danmark. Sett opp et program for de tre dagene besøket skal vare. Gi gjerne utfyllende forklaringer til noen av programpostene du setter opp.
- 9 Slik ville jeg kle meg til fest dersom jeg kunne kjøpe inn kler og utstyr uten tanke på hva det kostet. Beskriv hvordan du ser ut når du har fått på deg all feststasen.
- 10 En av dine brevvenner har fått et kjæledyr. Denne personen ber deg om råd når det gjelder oppdragelse og stell av kjæledyret. Skriv et brev der du gir vedkommende råd og opplysninger om dyrestell.
- 11 Du besøker et sted der du får god kontakt med ungdommene og ungdomsmiljøet. Noe av det ungdommene driver med her, kan vi sannelig gjøre heime også, tenker du. Skriv et brev til en kamerat heime og fortell om ungdomsaktiviteten på det stedet du gjester.

STORKRYSS – trimmer hjernecellene

Som et vedlegg til NORSKNYTT nr. 4 - 2001 følger et storkryss som jeg håper elevene får glede og nytte av. «Krysset» dekker fire A4 sider og har i alt 594 stikkord. Det kan brukes på mange måter. Jeg har blant annet brukt det som kryssord-konkurranse i klassen. Grupper på tre elever «kjempet» mot hverandre. Laget som vant, brukte ca. 20 minutter. De hadde forberedt seg godt og lagt opp en arbeidsplan.

Storkrysset kan også brukes som klassekonkurranse. Eller det kan henge som veggpryd i klasserommet. Elevene kan da skrive inn noen ord når de har ledige stunder. «Krysset» egner seg også som individuelt arbeid, der en for eksempel kan kåre en klassemester. I mer privat sammenheng kan det henges opp på kjøkken eller do.

Helt fra første nummer for 27 år siden har NORSKNYTT hatt kryssord som fast innsalg i bladet. Utrolig mange løsninger har redaktøren mottatt fra skolene. Ofte er det heiarop og andre hilsninger med, noe som har gitt glede og inspirasjon i arbeidet med NORSKNYTT.

Kryssordene har alltid hatt en sentral plass i bladet fordi jeg vet at mange syns det er spennende og utbytterikt å arbeide med dem. De utvider ordforrådet vårt, skjerper rettskrivinga, gir kunnskaper og mosjon til hjernecellene. Vi blir kjent med oppslagsverk av forskjellig slag og blir kjappe til å bruke disse. Kryssordløsning er lystbetont fordi løseren stadig blir belønnet under arbeidet ved å se at ordene passer inn i rutene. Aktiviteten forurenser ikke miljøet og har ingen farlig bivirkninger.

Kryssordløsning gir elevene trening i å skrive store trykkbokstaver (versaler). Versalene høver godt i kryssord fordi de er enkle og klare, og de kan ikke forveksles. Alle skal skrives med samme høyde.

Send inn løsninger

NORSKNYTT tar imot løsninger på STORKRYSS innen 12. januar 2002 på den vanlige kryssordadressen: NORSKNYTT v/Jon Hildrum, postboks 399, 7801 Namsos. Premiene er gode ungdomsbøker.

Når kryssordet er løst, plukker du ut fra kryssordet de bokstavene som står i rutene nedenfor. Bokstavene danner et meningsløst ord på 19 bokstaver. Dette ordet skal du sende inn til NORSKNYTT. Velkommen med løsninger. Husk navn, klasse, skole og adresse. Flere storkryss kan bestilles. Se «salgsside» fremst i bladet.

19	26	60	80	100	117	141	160	268	189

208	172	248	210	296	278	254	193	290	

Bruk de store trykkbokstavene når
du løser kryssord.

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norsk kryss 4 – 2001

Nynorsk

Hovedemne: Synonym, framord m.m.

VASSRETT

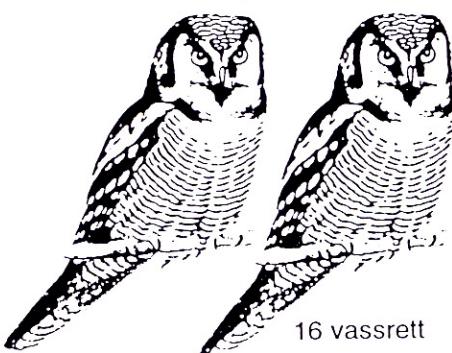
2. Synonym til meiner, held for sant
6. Synonym til skredet
10. Synonym til varm
12. Verdsdel
13. Fugl (omvendt)
14. Antonym til ut
15. Synonym til hyl, skrik
16. Nattfuglane
19. Gamalt ord for esel (fins i julesong)
21. Synonym til uttalte
22. Synonym til fortumla
23. Mynteining
25. Andlet på grisen
27. Skaffe seg inntekt (omvendt)
28. Romartal for 250
29. Eventyrbror (gutenamn)
31. Henrik Ibsen vart fødd i denne byen
34. Tal
35. Framfor hankjønn
36. Synonym til pappkasse
37. Varmekjelde
38. Fugl
40. Synonym til brenne
42. Synonym til etterheng
44. Kjentmann til sjøs
46. Overfall, røveri (omvendt)
47. Synonym til doktor
49. Den bokstaven i alfabetet som vi bruker mest
50. Månad med mange fridagar
52. Synonym til strid, kjas, kiv
53. Hannfuglen
54. Antonym til ingen
55. Romartal for 250
56. Ingenting
57. Utbyte av pengar (fleirtal)

LODDRETT

1. Synonym til tråd, fiskennett
2. Bokstav nr. 20
3. Antonym til fattig
4. Antonym til inne
5. Antonym til skitten, tilsølt
6. Gamle bokstavteikn
7. Synonym til skryt, hyllest (omvendt)
8. Forteljande dikt (eintal, bestemt form)
9. Antonym til vinn, sigrar
10. Årstida
11. Skogsdyr (fleirtal)
17. Synonym til spora (ski)
18. Presens av å vere
19. Synonym til tru, ha ei kjensle av
23. Hundepensjonatet
24. Farbror
26. Nekting
27. Synonym til svelle ut, gjære
28. Ledd i kroppen vår
30. Hodyr i reinfamilien (fleirtal ubestemt form)
32. Desserten
33. Avgangsprøva
37. Hovudstad
39. Lang forteljing i bokform
41. Synonym til forkaste, avvise
43. "---- Gynt", skodespel av H. Ibsen
45. "Antonym" til sukker
48. Synonym til spire, brodde
51. Jentenamn (omvendt)

11 loddrett

16 vassrett

Bruk dei store trykkbokstavane når du løser kryssord:

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norsk kryss 4 – 2001

Nynorsk

Hovudemne: Synonym, framord m.m.

Løysinga sender du til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum,
postboks 399, 7801 Namsos, innan 12. januar 2002.
Du deltek da i loddtrekninga om ungdomsbøker.

Også desse oppgåvene
må vere rett løyste om du
skal vere med i trekninga.

**Kven har dikta desse
songane?** Vel mellom
diktarnamna i ramma
nederst på sida.
1. Blåmann, Blåmann,
bukken min

2 Mellom bakkar og berg

3 Gud signe vår dyre
fedreland

4 No livnar det i lundar

5 Det lyser i stille grender

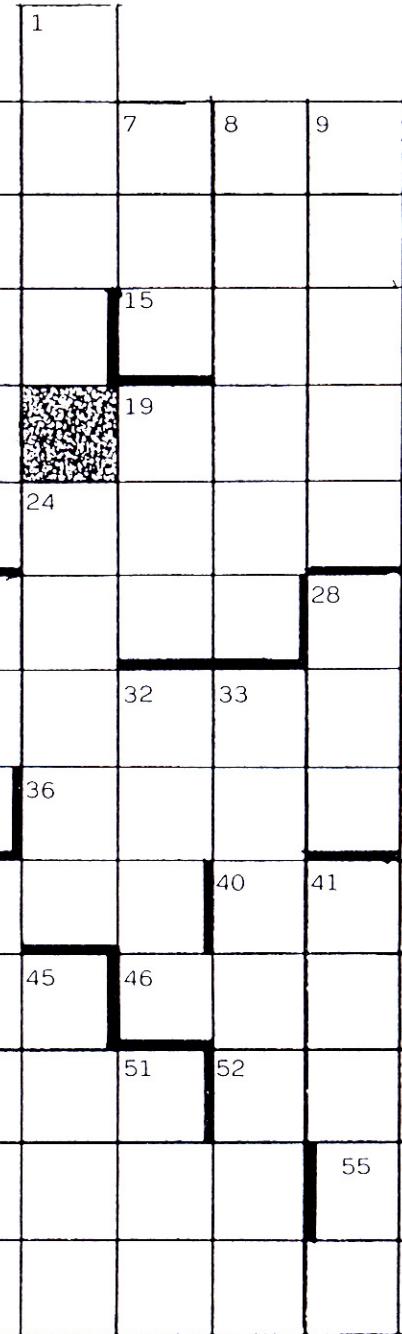
6 Fagert er landet –

7 Du skal få ein dag i
mårå

8 Å Vestland, Vestland

9 Vi skal ikkje sova burt
sumarnatta

10 Vårsøg

Aslaug Låstad Lygre,
Ivar Aasen, Tore
Ørjasæter, Elias Blix,
Elias Blix, Hans
Hyldbakk, Anders
Hovden, Aa. O. Vinje,
Jakob Sande, Alf
Prøysen.

Namn: _____ Klasse: _____ Skole: _____

Adresse: _____

Kva syns du om vanskegraden på desse oppgåvene? (Kryss av)

lett

middels

vanskeleg

Norskryss 4 – 2001

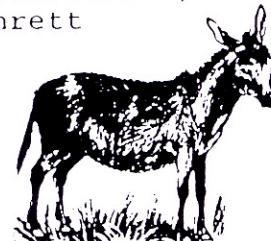
42 vannrett

VANNRETT

1. Talelærer (fremmedord)
8. Forkorting for aksjeselskap
10. Vokal nr. 5
11. Vikar, stedfortreder
12. Kammertonen
13. Skjenkesteder, vertshus
14. Fjell, knaus
15. Titte, betrakte
16. Landstryker, slusk
18. Uidentifisert flygende objekt (Forkorting)
19. Land
21. Verktøy som snekkeren bruker
23. Lettfattelig, liketil
25. ----- Waitz (jentenavn)
27. Lukt, duft
29. Flatemål (100 m²)
30. Skorpe på sår
32. Nektelse
34. Entre, forhall (fr.ord)
37. Hovdyr
38. Farge (omvendt)
40. Den 4. siste vokal
41. Øde, folketon
42. Stor fugl
43. Ordne (en seng)
44. Måned som Bjørnson valgte seg
46. Nynorsk pronomen
47. Sort, slag
48. Hundepensjonat (fr.ord)
50. Brorsønnen/søstersønnen
53. Anta, tro
54. Ryke
56. Kryr, myldrer
57. Lever, eksisterer
58. Bevege, rikke
59. Våge, ha mot til /guttenavn
62. Alfabetnaboer
63. Skalldyr (flertall)

LODDRETT

1. Overdådighet, flotthet
2. Hannfugl
3. Vitenskapsmenn som studerer jordskorpa
4. Havet (fr.ord)
5. Enkeltmenneske, individ(fr.ord)
6. Jøkel (omvendt)
7. Uvanlig lite menneske
8. ----gram, luftbrev (fr.ord)
9. Eventyret
17. Nohas ---
20. Stort skogsdyr
22. Fengsle (fr.ord)
24. Alene
25. Presang, foræring
26. Huske, minnes
27. Tilbud, salgsforslag
28. Som 24 loddrett
31. Munning, os
33. Hast
35. Rolig, sindig (fr.ord)
36. Nedbør
39. Som 6 loddrett flertall (best.form)
40. Formerer seg, får unger
41. Grunnstoff
42. Drikk
48. Senger, brisker
49. Lure, bløffe, bedra
51. Del av en sang, salme eller vise
52. Terge, ergre
54. Stillhet (omvendt)
55. Motsatt av sur
60. I orden (forkortelse)
61. Som 57 vannrett

37 vannrett

Bruk de store trykkbokstavene når du løser kryssoord.

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norsk kryss 4 – 2001

Når du har løst kryssordet, sender du løsningen til NORSKNYTT v/Jon Hildrum, postboks 399, 7801 NAMSOS innen 12. januar 2002.
Du deltar da i loddrekning om ungdomsbøker.

Kan du julesangene?
Nedenfor ser du noen ord fra åtte forskjellige julesanger.
Hvordan begynner hver av de sangene som disse orda er henta fra?

1 Den første gong ho skinte -

2 Du stjerne over Betlehem -

3 Stjernen ledet vise menn -

4 Slekt skal følge slekters gang

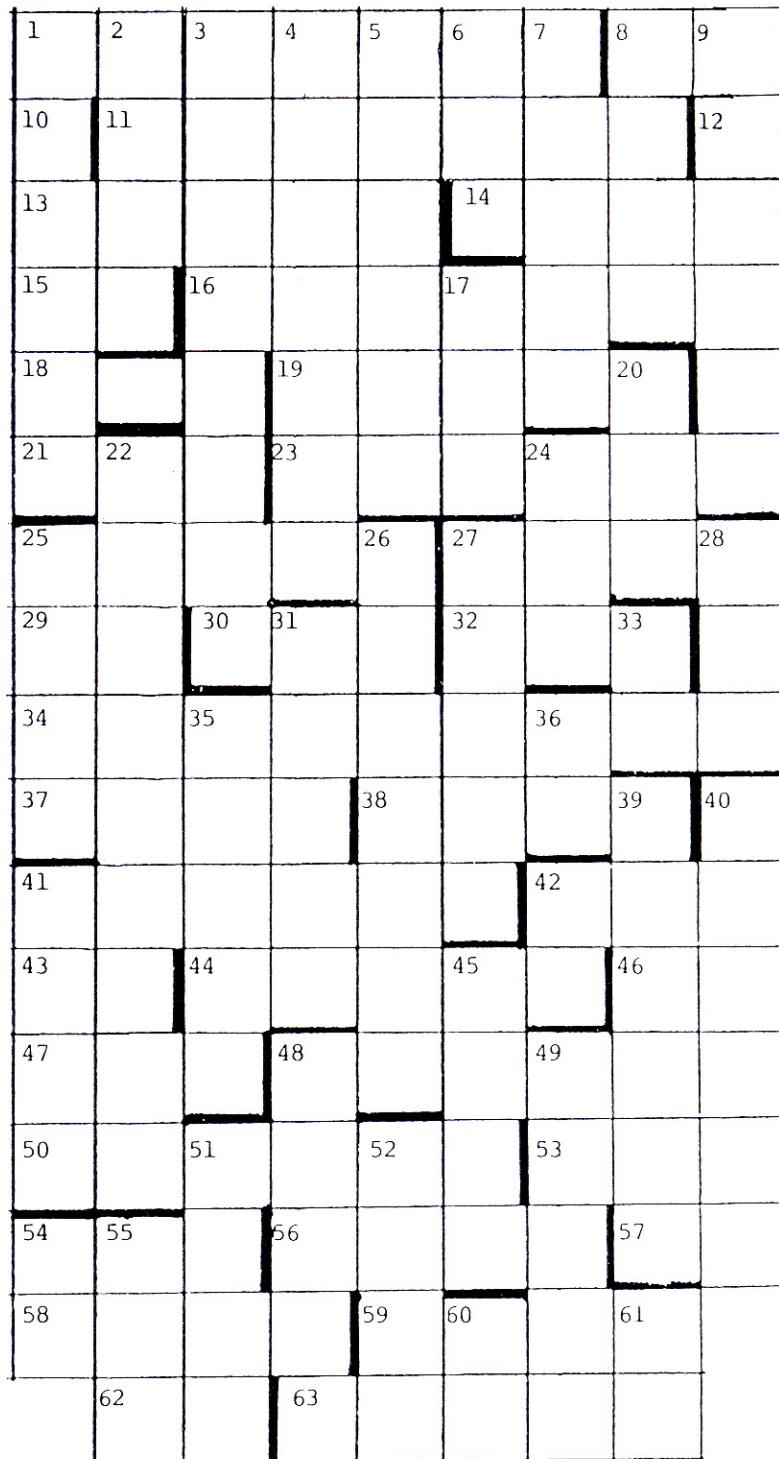
5 - tre stjernemenn, vi vet jo -

6 - av tindrande ljós i kveld -

7 - hun sier stjernen lyste så -

8 Når stjernen skinner, om han

Var oppgavene lette
å løse? _____

Innsendt av: _____

Klasse: _____ skole: _____

Adresse: _____

Tentamen i norsk hovedmål

Bokmål

Til eleven: Du skal skrive EN av oppgavene.
Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

LANGSVAROPPGAVER

1 JEG UNDRER MEG OVER

I romanen «Sofies verden» møter vi ei jente som undrer seg over livet. Hvem er jeg? Hvor kommer jeg fra? Hva er meningen med livet?

Skriv en tekst om noe du undrer deg over. Skriv et essay, en artikkel, en monolog, dagboksider eller et kåseri.

Overskrift: Jeg undrer meg over...

2 GODE LÆRERE

En god lærer er en som man lærer noe av, en som gjør fagene så interessante at vi følger med i timen. Det hjelper ikke om læreren kan mye hvis vi kjeder oss i timene hennes. Derfor er lærerens personlighet veldig viktig.

En god lærer skal være hjelpsom og godta at vi prater litt, men samtidig være litt streng. Han må ikke være for gammel, for yngre lærere er litt mer tålmødige.

Du har møtt mange lærere i løpet av skoletiden. Hvilke minner har du om de gode lærerne? Velg selv sjanger.

Overskrift: Gode lærere

3 BRUER

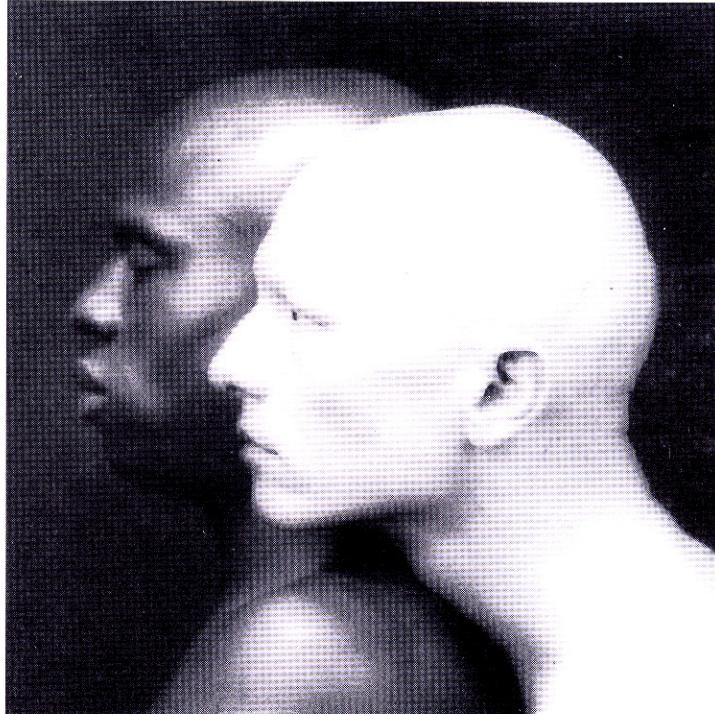

Foto: Robert Mapplethorpe

Eit ord

Eit ord
- ein stein
i ei kald elv.
Ein stein til -
Eg må ha fleire steinar
skal eg koma over.

Olav H. Hauge

Kwart menneske er ei øy, som kjent. Så det må bruer til. Uendeleg mange slags bruver.

Tarjei Vesaas

Oppgave:

**Bildet og tekstene over kan oppfattes på forskjellig vis.
Hvilke assosiasjoner får du? Skriv et essay der du får fram
de tankene du gjør deg.**

Lag overskrift selv.

Eller:

**Bruk bildet og/eller tekstene som utgangspunkt for en
novelle eller en fortelling.**

Lag overskrift selv.

4 VOLD – TERROR

«Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer deg selv!»

Arnulf Øverland («Du må ikke sove» 1936)

Mange ungdommer opplever ofte vold i sine omgivelser og lever i frykt for at terror eller vold skal ramme dem selv. Tenk deg at du har vært vitne til en terror – eller voldhandling. Du er redd for å bli innblandet, men føler samtidig at du bør gjøre noe.

Skriv et brev til en venn eller venninne og be om råd.

Overskrift: Kjære...

5 UTENPÅ

For noen mennesker er det viktigste i livet å være vakker, å ha tøffe klær og å være vellykket, mens det er mindre viktig hvordan man oppfører seg mot andre.

Hvorfor er slike verdier så viktige for enkelte, og hva er din mening om det?
Velg mellom intervju, «ordet fritt»-innlegg, artikkel eller brev.

Overskrift: Utenpå

6 UHYRET I STORGATA

Tenk deg at dette uhyret dukker opp på hjemstedet ditt. Fortell om det som skjedde og hva du selv gjorde. Lag selv en passende overskrift.

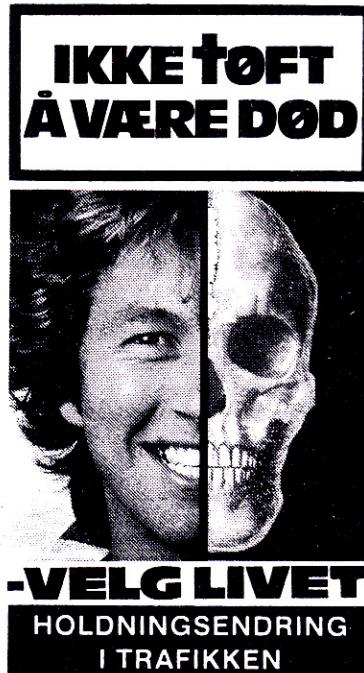
7

TRAFIKKULYKKER

Mange ungdommer har mistet livet i trafikkulykker.

Hvilke tanker gjør du deg når du ser dette bildet og når du hører eller leser om slike ulykker? Hvorfor er ungdom den mest utsatte aldersgruppen ved slike ulykker, tror du? Hva mener du kan gjøres for å redusere trafikkulykkene?

Overskrift: Trafikkulykker

8

VINDUENE STIRRET PÅ MEG

Nedenfor er begynnelsen på en fortelling. Skriv fortsettelsen.

Huset var gammelt. Vinduene var små og mørke, som øyne. De stirret uvennlig på meg. Hagen var gjengrodd. Fort åpnet jeg hageporten og fulgte stien opp til huset. Den var glatt etter regnværet. Store regndråper falt fremdeles fra trærne. Kanskje jeg burde snu? tenkte jeg nervøst. Nei, var jeg først kommet så langt, så... Jeg nådde fram til døra og banket på. Først forsiktig, så hardere. Døra gled sakte opp...

Overskrift: Lag overskrift selv.

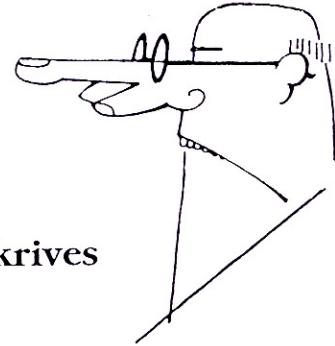
9

FRAMTIDA

Om bare framtida kunne bli slik! Velg selv en sjanger som du synes passer. Du kan gjerne flette inn et dikt i teksten din.

Overskrift: Lag selv ei overskrift der ordet framtida er med.

Skriv vanskelige ord rett – pararbeid

- 1 Se nøye på ordet**
 - 2 Uttal ordet tydelig**
 - 3 Lukk øynene. Forsøk å se for deg hvordan ordet skrives**
 - 4 Skriv ordet ned på et papir**
 - 5 Hold over ordet du skrev, skriv det en gang til**
 - 6 Fortsett med å skrive ordet til du er sikker på skrivemåten**
 - 7 Arbeid med vanskelige ord i grupper på to. Den ene dikterer, den andre skriver.**
- Bytt roller.**

Nedenfor er samlet en del ord som ofte skrives feil. Orda er satt opp i grupper på ti. Når du har en ledig stund, på skolen eller heime, kan du ta for deg en gruppe ord og arbeide med dem. Det første du kan gjøre er å skrive orda i alfabetisk rekkefølge. Du blir kjent med orda mens du skriver dem. Deretter kan du følge punktene som står øverst på denne sida.

Bokmål			
A	B	C	D
1. Grammatikk	1. Insekt	1. Interessant	1. Litteratur
2. Appelsin	2. Politi	2. Bikkje	2. Assistent
3. Radio-programmet	3. Passasjer	3. Garasje	3. Bibliotek
4. Kjerring	4. Kommune	4. Fiendtlig	4. Overall
5. Operasjon	5. Sjanse	5. Takknemlig	5. Appetitt
6. Invitert	6. Temperatur	6. Betennelse	6. Abonnement
7. Kollisjon	7. Adresse	7. Gjemsel	7. Kylling
8. Intervju	8. Stakitt	8. Sjokolade	8. Syklene
9. Gikt	9. Trafikant	9. Matematikk	9. Konsonant
10. Sjiraff	10. Annonse	10. Parallel	10. Satellitt

Nynorsk			
E	F	G	H
1. Fleirtal	1. Sjeldan	1. Vatn	1. Skilje
2. Sjølvsgagt	2. Slitsam	2. Bikkje	2. Elles
3. Teikninga	3. Trettiande	3. Leikeplass	3. Tjuande
4. Keisame	4. Feriemånad	4. Forteljing	4. Øydelegginga
5. Reiskap	5. Gjestebod	5. Namnet	5. Barneteikning
6. Haustlauv	6. Avgjerd	6. Hugse	6. Vermeldinga
7. Jamn	7. Forfattar	7. Raud	7. Kyrkjå
8. Kjærleik	8. Sjukmelding	8. Morgan	8. Meisterškap
9. Einig	9. Valfag	9. Opning	9. Skodespel
10. Morosam	10. Hovudstaden	10. Sjølv	10. Laurdagsreingjering

Finn fram i oppslagsbøker – atlas

Emne: Hele verden

Prøv deg først med tipping. Skriv tippebokstavene dine (a, b, c) i den første spalten. Bruk deretter atlas og finn rett tipperekke. Skriv det i den andre spalten.

Jeg tipper
Jeg fant ut

1. Stockholm ligger ved	a) Vänern	b) Mälaren	c) Vättern		
2. København ligger på øya	a) Sjælland	b) Jylland	c) Fyn		
3. Kapp Horn er sørspissen på	a) Afrika	b) Amerika	c) Grønland		
4. Vulkanen Etna ligger i landet	a) Hellas	b) Island	c) Italia		
5. Ganges er ei elv i	a) Arabia	b) India	c) Kina		
6. Øya Malta ligger i	a) Atlanterhavet	b) Stillehavet	c) Middelhavet		
7. Elva Volga renner ut i	a) Det kaspiske hav	b) Egeerhavet	c) Svartehavet		
8. Byen Barcelona ligger i landet	a) Spania	b) Italia	c) Portugal		
9. Dardanellene er	a) fjelltopper	b) ei øygruppe	c) et strede		
10. Bornholm ligger i	a) Nordsjøen	b) Østersjøen	c) Bottenvika		
11. Hovedstaden i Peru heter	a) Lima	b) La Paz	c) Valparaiso		
12. Port Said ligger ved	a) Suezkanalen	b) Panamakanalen	c) Calisstredet		
13. Byen Chicago ligger ved sjøen	a) Lake Ontairo	b) Lake Michigan	c) Lake Superior		
14. Øya Hokkaido hører til	a) Indonesia	b) Japan	c) Australia		

Hvor mange rette fikk du da du *tippet*? _____

Syng SKIPPERSKRØNER

og svar på oppgaver

Skipperskrøner

Melodi: «Anne Madam»

Hiv ankeret opp,
vi skal seile avsted.
Hoi, hoi, seile avsted.
Og alle som vil,
må så gjerne bli med.
Hoi, hoi gjerne bli med.

Vi seiler mot nord,
der er kulde og snø.
Hoi, hoi, kulde og snø.
Og der faller hagl
så store som brød.
Hoi, hoi, store som brød.

Og snakker vi fryser,
hvert eneste ord.
Hoi, hoi, eneste ord.
Til sommer'n de smelter
og prater i kor.
Hoi, hoi, prater i kor.

Men så kommer tåka
så tjukk og så ram.
Hoi, hoi, tjukk og så ram.
Vi deler'n i skiver,
for skuta må fram.
Hoi, hoi, skuta må fram.

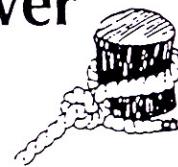
Ja vi spadde tåke
i uker og da'r.
Hoi, hoi, uker og da'r.
Og slett ingen visste
om hvorhen vi var.
Hoi, hoi, hvorhen vi var.

Men plutselig klør vi
fra topp til tå.
Hoi, hoi, topp og til tå.
Da skjønte jeg
vi var på Lophavet nå.
Hoi, hoi, Lophavet nå.

Så satte vi kursen
mot sydlige strøk.
Hoi, hoi, sydlige strøk.
Og der steikte sola
så varmt at det røk.
Hoi, hoi, varmt at det røk.

Da hoppa vi ut
i det Røde hav.
Hoi, hoi, Røde hav.
Og nå kan vi ikke
få rødfargen av.
Hoi, hoi, rødfargen av.

Velg oppgaver i samråd
med læreren.

A. God setning

Plukk ut og skriv ned den setningen du likte best.

B. Fortelling

Plukk ut stoff fra denne visa, og skriv det om til ei fortelling.

C. Avisnotis

Velg en del av visa, og skriv stoffet om til en avisnotis.

D. Dialog

Velg stoff fra visa og la to personer snakke om det i en dialog (samtale).

E. Tegning/tegneserie

Lag ei tegning eller en tegneserie til visa.

F. Sammenligning

I visa er det brukt en sammenligning. Skriv ned denne sammenligningen. Skriv selv nye sammenligninger for å tydeliggjøre andre ting som visa forteller om, f.eks. hvor varm sola var m.m.

G. Overdrivelser

Det litterære virkemidlet overdrivelse er mye brukt i denne visa. Nevn den overdrivelsen som du likte best. Skriv andre eksempler på overdrivelser som du selv kommer på. (Bruk ordet som).

H. Fantastisk historie

Lag selv en fantastisk historie som har med vær og vind eller hav og sjø å gjøre. Lag gjerne tegninger til historien din.

I. Dikt et vers

Dikt ett eller flere vers til på denne visa.

J. Studieoppgaver

1. I visa er det nevnt to geografiske navn. Forklar hvor disse to stedene ligger.
2. Visa er formet som shantie. Bruk oppslagsverk og forklar hva en shantie er.
3. Visa har et refregn eller et omkvede. Hva er et refregn? Forklar.

Visa er innspilt på
Hildrum: Norskfagkassett 1: Syng og skriv

JON HILDRUM

Kryssordløsninger i Norsknytt 3-2001

Kryss 1

Antonym og synonym

	1	2	3	SKURK
	4		5	KORT
6	7	8		STUHBRA
9		10		OFLIRE
10		11		VAKSEN
11	12			LEKEKREL
12			S	E

3 loddrett
i kryss 2

1 vassrett

	1	2	OST
	3	4	HEST
5			KALV
6			VARG
7			ROTE
8			SANT
9			SOPE
10			LP

Kryss 2

Dyrenamn

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25

4 loddrett
i kryss 2

Kryss 3

R		M		A
A	4	5	6	7
	SOFABANOD		BANTIV	
	SUBSTANTIV			
	BORKOVNE			
	JETVENENDEN			
	VERKTENY			
	AKTRIMUNN			
	STRUBADUREN			

Kryss 4

	1	2	3	R
			FORA	
			GBRUTAL	
			HOROLUR	
			DARLEGO	
			SKATTAR	

5 Tipp fra mandord.

Skriv tippe-teikn (bokstavar) inn i denne kupongen.

a	b	c
1		X
2		X
3		X
4		X
5		X
6		X
7		X
8		X
9		X
10		X
11		X
12		X

Kryss 1

1	2	3	E	R
4	5	6	S	U
7	8	9	L	T
10	11	12	V	R
11	12	13	A	K
13	14	15	T	A
14	15	16	S	Y
15	16	17	T	K
16	17	18	F	R
17	18	19	I	M
18	19	20	T	O
19	20	21	R	E
20	21	22	E	M
21	22	23	A	N
22	23	24	N	E
23	24	25	R	G

Kryss 2

'A			2T
3P	4L	5U	K.E
7O	8S	9U	TENH
11F	12J	13E	YRKE
13T	14E	15N	ARR
16E	17I	18M	ORE
18D	19U	20I	LE
21H	22E	23K	IR
24A	25N		RG

Kryss 3

'M	2U	3V	4T	5E
7G	8T	9R	10L	6G
1I	2R	3E	4T	5A
15S	16K	17T	18E	19T
17T	18R	19E	20C	21M
20E	21G	22T	23R	24M
23R	24O	25E	26S	27E

Fremmedord som likner hverandre
Skriv løsningsbokstaver inn i skjemaet

1	2	3	4	5
C	A	C	B	B

C-blad

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7601 Levanger

Norsknytt

Norsknytt 4 - 2001

Innhold

- 1 «Å skrive er ein måte å lære på»
«Ånd må vinne på troll til sist»
- 2 Kryssordvinnere i Norsknytt 3 - 2001
Lesingens og skrivingens velsigneiser
- 3 «Å skrive er som å trekke fra ei gardin»
- 4 Pop og rock
- 5 Oppgaver til pop og rock
- 6 75-års minne: Olav Duun – kandidat til Nobelprisen
- 8 Notatark ved litteraturlesing: Novelle
- 9 Fra lærer til lærer
 - Gode spørsmål er grunnmuren i prosjektarbeid
 - Unngå substantivsjukken
 - Frisk opp språket med ord fra idretten
 - Skriv logg mens du leser
- 10 Tavledikt – bearbeiding av dikt
- 11 Fra stikkord til fortelling
- 12 Europeisk språkår 2001: Gjendikt fra dansk og svensk
- 13 Stor likhet mellom norsk og svensk – finn ord
- 14 Rottefangeren
- 15 Oppgaver til Rottefangeren
- Norsknytts midtsider: STORKRYSS**
- 16 «Diktet er skrevet, leksa er gjort» elevdikt
- 17 Oppgaver til diktsiden
- 18 Øv med ordlista – det lønner seg
- 19 Oppgaver til ordlistesiden
- 20 Skriv sakprosa
- 21 Storkryss – trimmer hjernecellene
- 22 Norskryss 4 - 2001, nynorsk
- 24 Norskryss 4 - 2001, bokmål
- 26 Tentamen i norsk, bokmål
- 30 Skriv vanskelige ord rett – pararbeid
- 31 Finn fram i oppslagsbøker, atlas
- 32 Syng og skriv: Skipperskrøner
- 33 Kryssordløsning 3 - 2001